

Jeg har valgt disse tre eksempler ud, dels fordi de demonstrerer, at der er et behov for videregående juridiske og økonomiske analyser af sundhedssektorens arbejdsform og ressourceanvendelse, dels fordi eksemplerne også har relevans for en stillingtagen til rapporten om de moderne medicinske teknologier. I det hele taget er det væsentligt at fremhæve, at sundhedsvæsenets indretning og udvikling også er et anliggende for andre end behandlerne.

Den foreliggende rapport kan ikke ydes fuld retfærdighed på nogle få sider, hvorfor jeg vil indskrænke mig til nogle hovedlinjer. Rapporten, som kun angår det offentlige sundhedsvæsen og dermed f.eks. ikke medicinalindustrien, behandler dels fremkomsten af nye medicinske teknikker og behandlingstilbud, dels reguleringen af disse. Redegørelsen for den medicinske teknologiske aktuelle stade afslører, i hvor høj grad vi i den nærmeste fremtid vil blive tvunget til at revidere gængse forestillinger om livets begyndelse.

Den aktuelle redegørelse falder efter min mening i to. Dels prænatal diagnostik, kunstig insemination og in vitro-befrugtning, som jeg i det store og hele finder uproblematisk – i alt fald i sammenligning med den anden gruppe. Dels genterapi, forsøg på befrugtede æg (fosterforsøg) og kloning. Denne sidste gruppe af endnu overvejende eksperimentel karakter frembyder derimod alvorlige problemer, som ikke kan siges at være reguleret i den gældende retstilstand.

Spørgsmålet om, hvorvidt der eksisterer en forskningsfrihed inden for den sidste gruppe, har været berørt i den offentlige debat, og der synes at herske nogen uklarhed herom. Fra en juridisk synsvinkel kan der næppe herske tvivl om, at lægerne ikke umiddelbart kan igangsætte f.eks. forsøg på levende fostre, da der er tale om et indgreb i et væsen/foster/individ, som muligvis har krav på beskyttelse. Hvorvidt et foster har krav på beskyttelse i f.eks. de første 14 dage efter befrugtningen, er ikke afklaret i dansk ret. Bør det føre til, at vi skal lade tvivlen komme fosteret »til gode«? Ej heller forsøg på befrugtede æg er i dag omfattet af en forskningsfrihed, idet der her gør sig videregående samfundsmæssige beskyttelsesinteresser gældende.

For så vidt angår fostre går rapporten (tøvende) ind for at tillade forsøg i de første 14

dage efter befrugtningen. At grænsen sættes ved 14 dage, kan dels henføres til et ikke-absolut biologisk kriterium, dels til det praktiske forhold, at det endnu ikke er lykkedes at holde et foster i live mere end 14 dage uden for moderen. Rent juridisk er det efter min mening ikke afgørende, om man kan pege på en eller anden arbitrær biologisk grænse eller blot bygger sin argumentation på praktiske hensyn. Spørgsmålet er derimod, om fosteret har en selvstændig retsstilling og eventuelt en retsbeskyttelse. Hvis man anerkender det, kan det blive vanskeligt at begrunde andre grænser end befrugtningen. Under alle omstændigheder bliver vi nødt til at søge en afklaring, idet vi i modsat fald løber risikoen for, at forskningens egen formåen og ambitioner kommer til at sætte (eller flytte) grænser, som vi derefter er tvunget til at tage til efterretning.

Spørgsmålet, om vi skal tillade forsøg på levende menneskeligt (eller før-menneskeligt) liv, bør efter min mening ikke i særlig grad afhænge af de mulige (og for øjeblikket usikre) videnskabelige resultater, som forsøgene kan give anledning til. Jeg mener, at vi bør fastholde, at vi overskrider en afgørende kvalitativ grænse ved at tillade forsøg på levende fostre. Såfremt det drejer sig om fødte individer, er retsstillingen i dag stjerneklar: der kan ikke foretages forsøg imod dette individs (eller evt. værgens) vilje; der fordres et eksplicit samtykke.

Udvalget fremlægger et konkret lovforslag, hvori der foreslås oprettet et såkaldt »etisk råd«, som tildeles en række uklart afgrænsede beføjelser, bl.a. til at fastsætte retningslinier for de videnskabetiske komiteer. De omtalte videnskabetiske komiteer er oprettet ved en overenskomst imellem bl.a. Indenrigsministeriet og Lægeforeningen og beskæftiger sig overvejende med bedømmelse og godkendelse af påtænkte forsøg med mennesker. Dette komité-system, som er blevet til på Lægeforeningens initiativ, har jeg haft anledning til at kommentere i anden anledning. (Se Berlingske Tidende, kronik af 3. september 1983 og 16. november 1984).

Der er tale om et kontrolsystem, som er vokset op uden hjemmel i lov, og som beskæftiger sig med tilladeligheden af indgreb i andre mennesker i forsøgsøjemed. Ud fra en legalitetsbetragtning må dette vække bekymring. I det fremlagte lovforslag legaliseres